

της γής και τῶν προγόνων θά σέ παραστέκει, και μόνο εμεῖς ἀπομνήσκουμε δίχως τὸ ζωντανὸ ἀχιδοδόλημα τῆς μεγαλοφυίας.

Σήμερα, μπροστὰ στὴν τραγικὴ ὀρφάνια τῆς πατρίδας σου, ὦ! μεγαλόψυχε Λατίνε, μπροστὰ στὴν ἀνεξερεύνητη ἐρημιὰ μας, ἕνας Ἕλληνας, ἀγνωστος κάτω ἀπ' τοὺς καθολικοὺς τοὺς θόλους τῆς Notre Dame, ἕνας Ἕλληνας ἐκλαψε πικρὰ γιὰ τὸ χαμό σου.

Παρίσι 8 τοῦ Δεκέβρη 1928

ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΜΩΡΙΣ ΜΠΑΡΡΕΣ

«Τὸ ἀνέκφραστο θεῖκὸ φανέρωμα, τὸ θαυμαστό, τὸ γιομάτο λαμπρότητα μαζί και φρίκη φανέρωμα ποὺ βρίσκεται στὸ βάθος κάθε ἀνθρώπου, ἡ παρουσία τοῦ θεοῦ», ¹⁾ πρέπει νὰ κατέχη ἀδιάκοπα τὸ λογισμό και τὴν ψυχὴ τοῦ ἀληθινοῦ λογίου, ἔπως εμεῖς δασκάλικα ὠνοματίσαμε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ γράφουμε. Ὁ λόγιος ποὺ δὲν πῆρε κάδο ἀπὸ τὴ θεϊκὴ παρουσία ἀνάμεσα στὸν κόσμο, ποὺ ἀραδιάζει, στὸ χαρτί, τίς σκεψοῦλες του ἢ τίς παροδικές του σανσασιόνες, εἶναι ψευτολόγιος, ἀνάξιος νὰ φουσήξη πνοὴ ζωῆς στὸς διπλανούς του, νὰ τοὺς βέηθησῃ νὰ ὑψωθοῦνε στὸ φῶς τὸ ἀληθινό. Ὁ ψευτολόγιος — ὁ σάρακας κάθε φιλολογίας — μπορεῖ νὰ χεῖ ἕφος ὦρατο. Νὰ ψευτογελάη τὸν εὐκολο τὸν ἀναγνώστη μὲ αἰσθηματολογικὰ τερτίπια ἢ μὲ ἡδονιστικὲς περιγραφές. Μπορεῖ νὰ καμώνεται και τὸν πανσῆρ. Νὰ ὦραιολογῇ γιὰ τοὺς διάφορους ἰσμούς τῆς μόδας. Ἡ ἀνελικρίνεια του ὅμως θὰ φανερωθεῖ. Κι ὁ κόσμος ὁ ἀπλὸς κι ὁ ἰσορροπημένος, ὁ κόσμος ποὺ ἰδρώνει παλέθοντας μὲ τὴ Ζωή, ὁ κόσμος ποὺ ὑποφέρει και λαχανιάζει ἡμέρις κι ἡλονυχτίς κυνηγώντας κάτι σίτερο και βαθύ, θὰ μυριστῇ γλήγορα τὴν ἀνελικρίνεια τοῦ ψευτολόγιου, και θὰ τὸ πετάξῃ τὸ βιβλίον, λυπημένος ποὺ θὰ βλέπῃ νὰ σβήνῃ ἡ λαχτάρα του μήπως κ' εὑρισκε στίς σελίδες του κάτι ποὺ θὰ τὸν ἐδυνάμωνε σὺν τῷ ἀντίκρισμα τῆς ζωῆς.

Κιντύνεψε νὰ παραστρατήσῃ ὁ Μπαρρές στὸ φιλολογικὸ του ξεκίνημα. Κόντεψε νὰ σκλαβώσῃ τὸ, ἀληθινά, ἐξαιρετικὸ του ταλέντο, στὴν ἀβαστῆ ὦραιοπάθεια, στὴν ἐγωϊστικὴ φλυαρία, ἱκανή, ἴσως, νὰ

(1) Καρλάιλ.

συγκινήση τους δανδήδες της φιλολογίας, άνίκανη όμως να τραθήξη το πολύ κοινό, τις ψυχές που ζητούνε, με δίψα, κάποια στέρεη πνευτική θροφή κι όχι, άπλως, το διαβατάριο γαργάλισμα της ώρατέλογης φλυαρίας. Μιαλό ούσιαστικά δυνατό, μυρίστηκε τον κατήφορο και, δυναμωμένος κι από εόγενική φιλοδοξία, βάλθηκε, ειλικρινά, να τεντώση, όσο μπορούσε, τη θέλησή του για νάλλάξη δρόμο. Κείνο που συγκινεί στο έργο του Μπαρρές, πισότερο κι από τα φιλολογικά του χαρίσματα, είναι, κατά τη γνώμη μου, ή αδιάκοπη, ή σκληρή του προσπάθεια να κάνει την τέχνη του ανθρώπινη. Να την ίσοπεδώση με τις ψυχικές ανάγκες της μεγάλης άστικής τάξης της πατρίδας του, του γάλλου άστου, που τόσο άδικα τον ώνόμαζε ο Φλωμπέρ «Le bourgeois exécrable».

Ένοιωσε την ανάγκη ο Μπαρρές, ώδηγημένος ίσως κι από άταβισμό, να πολεμήση με την πέννα του, καθώς πολεμούσανε οι πρόγονοί του με το σπαθί τους. Να δράση με το λόγο. Κ' είχαν ανάγκη ή Γαλλία από δυνατόδες πολεμιστές του λόγου. Γιατί ο μπάτσος του 70, είταν πολύ τσουχτερός και, δίχως τα συντηρητικά ταλέντα των Μπαρρές, των Μπουρζέ, των Μπρουντιέρ, των Βογκυέ, των Πώλ Άδάμ και άλλων, ή πνευματική και - άναλογικά - ή ψυχική άναρχία θά φούντωνε.

Δέν είμαι σίγουρος άν, μετά χρόνια, θά διαβάζονται πολύ τα έργα του Μωρίς Μπαρρές. Σελίδες, βέβαια, των έργων του θά στολίζουνε τις άνθολογίες της γαλλικής πρόζας. Έψυχική εικόνα του ζωγράφου Θεοτοκόπουλου, στην εμώνυμη βιογραφία του, θά μείνει στολίδι συνθετικής τέχνης. Άλάκαιρα, ώστόσο, τα ρομάντζα του, είναι ζήτημα άν θά ζήσουν, γιατί δέν έχουνε την άυστηρή άρχιτεχτονική που χαρακτηρίζει, έξαφνα, τα ρομάντζα του Μπαλζάκ. Το όνομά του όμως δέ θά σβήση. Στάθηκε ο Μπαρρές μια πλούσια πηγή ζωής και δράσης, άπ' όπου άντλήσανε πολύ ψυχικό θάρρος και δύναμη οι συμπατριώτες του. Κι αυτό του φτάνει. Έ ήλικρινεία του άγώνα του θά μείνη σεβαστή.